

7664

REFERENTIE No:
1423

INFORMATIEKOPIE:
t
s
dgpz
poad
dges
z
doa,-/op
dbi,-/pl
chef dio
gs

MINISTERIE VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Kopie No. 8

AFDELING VERBINDINGEN

's-GRAVENHAGE, LANGE HOUTSTRAAT 28
TEL Nos: 180309; 184000-284

VERZONDEN CODEBERICHT

DATUM VAN VERZENDING:

9 maart 1961

AFKOMSTIG VAN:

min. v. b.z.

Dir./Afd.: doa/op

Visie:

Ag. No:

Dossier:

MINUUT GEPARAFEERD DOOR:

ri/jr/dgpz/s

BESTEMD VOOR: canberra (per koerier)
informatiekopie per koerier aan: washington, londen, new york

PARAAF:

zeer geheim

het volgende dient te uwer strikt vertrouwelijke informatie:

op 1 en 4 dezer voerde ik te geneve besprekingen met de australische minister president over het nieuw-guinea probleem, die respectievelijk twee uur en drie kwartier in beslag namen. er waren geen derden bij aanwezig.

tijdens het eerste gesprek, dat plaatsvond gedurende een gezamenlijke lunch, deed menzies mij verslag over zijn ervaringen eind februari in washington, waar hij het nieuw-guinea probleem had besproken achtereenvolgens met de secretaris generaal van de verenigde naties, met de secretary of state, dean rusk, met dean acheson en tenslotte tijdens een dejeuner met president kennedy. bij dit laatste gesprek was ook rusk aanwezig geweest.

in de nieuwe administratie, zo ving menzies aan, bestaan vrij sterke stromingen, die bepleiten dat zijdens de verenigde staten nog duidelijker dan voorheen stelling wordt genomen ten gunste van alle aziatische en afrikaanse landen, die zich in conflict bevinden over koloniale of semi-koloniale kwesties met europese mogendheden. menzies verbond aan deze stromingen speciaal de namen van stevenson, chester bowles, menen williams ('that fool') en de ambtenaren van de oostaziatische en afrikaanse directies van het state department. wat deze laatste betreft, zei hij verheugd te zijn dat parsons, thans nog hoofd van het south east asia department, binnenkort ambassadeur in zweden wordt, 'alwaar hij zich niet meer tegen de australische en nederlandse belangen in het verre oosten zal kunnen verzetten.'

er is echter ook een tegenstrooming, die de amerikaanse politiek zou willen zien evolueren naar grotere steun voor de ware bondgenoten van amerika, de westerse landen. menzies had de indruk dat acheson tot deze groep behoort terwijl de ambtenaren van de europese directies van het state department eveneens het hunne doen de europese bondgenoten (engeland, frankrijk, nederland, belgie en portugal), alsmede australie zoveel mogelijk te ontzien. dusver bepaalde president kennedy zich tot nota nemen van de aan hem gedane uiteenzettingen en heeft hij nog geen duidelijke koers bepaald. het is echter zeker, dat, in tegenstelling met zijn voorganger, de president zelf uiteindelijk

3. Over de inhoud van een codeber. mag niet met verwijzing naar dat bericht per telef. worden gesproken.
4. Doss. -, welke codeber. bevatten, dienen veilig te worden opgeborgen.

2. Afschriften van codeberichten mogen uitsluitend
doa. : afdeling Verbindingen worden vervaardigd.

1. Op een codeber. mag teleg. niet in open taal worden geantwoord,
tenzij aan bepaalde voorwaarden wordt voldaan (zie Richtlijnen).

1026 11 60 * 0215541

VERZONDEN CODEBERICHT

VERVOLG

-2-

Ref. No.: 1423

Rubricering: zeer geheim

beslist en wel op eigen gevormd oordeel, vandaar dat het zo nuttig is de president persoonlijk te benaderen en hem het eigen standpunt uiteen te zetten.

tijdens zijn gesprek met hammerskjold was het menzies duidelijk geworden dat de secretaris generaal een trustschap, dat op enigerlei wijze het recht van zelfbeschikking der autochtone bevolking van nederlands-nieuw-guinea zou zeker stellen, onhaalbaar acht. voor wat betreft het zenden van een 'visiting mission' zijdens de verenigde naties, was menzies van oordeel, dat zulk een missie slechts geacht kon worden zich niet a priori tegen nederland te keren indien de leden met zorg zouden worden uitgekozen en zouden behoren tot landen, die, zoals pakistan of japan, nog enige objectiviteit ten aanzien van het westen in acht plegen te nemen. het gevaar bestaat n.l. dat een dergelijke missie onmiddellijk na haar bezoek aan nederlands-nieuw-guinea zich naar djakarta begeeft om daar door de indonesiers op de hen eigen sluwe wijze te worden bewerkt. menzies was overigens aangenaam getroffen geworden door de objectiviteit en het gebrek aan illusies bij hammerskjold.

tegenover dean rusk had menzies een uitvoerig betoog gehouden, waarin hij speciaal het vitale belang van australie bij een vredelievende ontwikkeling naar zelfbeschikking van de bevolking van het eiland had onderstreept en erop had gewezen dat een vaste voet krijgen van indonesie in nederlands-nieuw-guinea de kiem in zich droeg van latere grote moeilijkheden tussen indonesie en australie. hij had niet nagelaten rusk te herinneren aan de amerikaanse verantwoordelijkheid, die aan de huidige situatie ten grondslag ligt. rusk had zich bepaald tot aandachtig toeluisteren en had zijnerzijds slechts de mogelijkheid van een trustschap naar voren gebracht. ook tegenover hem had menzies gewezen op de onmogelijkheid van een werkelijk bona fide trustverhouding. hij vond overigens dat rusk een level-headed indruk maakte en bereid scheen het probleem zonder vooroordelen te benaderen. uit het nauwelijks verholen ongenoegen van parsons, die aanwezig was bij het onderhoud, meende de australische minister president te kunnen afleiden, dat zijn betoog op rusk wel enige indruk had gemaakt.

menzies had dean acheson veel objectiever en realistischer gevonden dan toen deze zelf nog secretary of state was. hij had aan acheson een betoog gehouden langs dezelfde lijnen als gevoerd tegenover dean rusk en acheson's reactie was sympathiek geweest. hij had met name gezegd 'sick and tired' te zijn van het betoog van hen, die in koloniale of semi-koloniale vraagstukken slechts bij het westen de schuld zoeken en had verklaard dat het hoog tijd was dat amerika terug zou keren tot 'more balanced views'. menzies drong zeer aan op een ontmoeting mijnerzijds met acheson, die naar zijn stellige indruk nederland welgezind is en die voorts bij de huidige administratie en speciaal bij de president bepaald invloed heeft.

tijdens het dejeuner op het witte huis, waarbij, zoals gezegd, slechts dean rusk aanwezig was, had menzies, op verzoek

-3-

1. Op een codeber. mag teleg. niet in open taal worden geantwoord, tenzij aan bepaalde voorwaarden wordt voldaan (zie Richtlijnen).
2. Afschriften van codeberichten mogen uitsluitend door de afdeling Verbindingen worden vervaardigd.
3. Over de inhoud van een codeber. mag niet met verwijzing naar de per telefoon worden gesproken.
4. Door welke codeber. bevatten, dienen veilig te worden opgeborgen.

VERZONDEN CODEBERICHT

VERVOLG

-3-

Ref. No.: 1423

Rubricering: zeer geheim

van de president, de australische visie op het nieuw guinea probleem indringend en met kracht uiteengezet. nog nooit, zo zei hij, had hij gelegenheid gehad zo uitvoerig met een Amerikaanse president de kwestie te bespreken en hij was vol lof over de intelligente en belangstellende wijze waarop de president had gereageerd. na de geschiedenis van het conflict sinds de rondē tafel conferentie te hebben uiteengezet, had menzies de gevaren van de huidige situatie onderstreept. hij had daarbij sterk de nadruk gelegd op de zo vooruitstrevende politiek van nederland en op de noodzaak de beide delen van het eiland langs parallelle wegen te leiden naar de uitoefening van het zelfbeschikkingsrecht. hij had de president gewezen op de "tremendous responsibility" van amerika voor wat betreft het verhinderen, dat indonesie agressief optreedt. hij had daarbij vermeden over nederlandse belangen te spreken en had zich met opzet beperkt tot het zuiver australische belang, dat azie geen vaste voet krijgt op dit strategisch zo belangrijke eiland. het bleek dat men de president reeds had "bewerkt" in de zin van het plaatsen van nederlands-nieuw-guinea onder een niet nederlandse trustschapsverhouding. menzies zei dat hij terzake een tegenbetoog had gehouden, dat, naar hij meende, op kennedy en rusk indruk had gemaakt. hij had daarbij op de volgende aspecten gewezen:

1. een trustschap, dat niet tot doel heeft het gebied over te dragen aan indonesie, zal door dit laatste land even fel worden bestreden als de huidige nederlandse administratie.
2. een trustschap, waarbij nederland niet de beherende mogendheid zou zijn, zal door nederland terecht worden gevoeld als een "notice to quit". welk niet-westers land in staat zou zijn de know-how en het personeel te leveren voor de administratie, is voorts niet te zien om nog maar te zwijgen van de troepen, benodigd voor de minimum verdediging tegen indonesische aanvallen.
3. de kosten van een trustschap, dat niet aan nederland zou worden opgedragen, zou voor ieder aziatisch of afrikaans land prohibitief zijn. het bedrag van ongeveer 30 miljoen u.s. dollar per jaar zou uiteraard door de verenigde staten uiteindelijk moeten worden betaald.
4. een trustschap, dat door de verenigde naties "as such" zou worden uitgeoefend, is onder het huidige charter niet voorzien, zoals hammerskjold hem nog had uiteengezet.

menzies had voorts gewaarschuwd tegen de opvatting als zou steun van amerika aan indonesie in de nieuw guinea kwestie soekarno tot een vriend van het westen maken. hij had gezegd, dat soekarno steeds anti-westers zou blijven en dat verdere "appeasement" soekarno's geringe respect voor het westen, en speciaal voor amerika, nog zou verminderen. slechts door duidelijk te zeggen: tot hier toe en niet verder, zou amerika aan invloed in djakarta tenslotte winnen. ook had menzies nog gewezen op de verantwoordelijkheid, die amerika op zich heeft genomen door het leveren van wapenen aan indonesie. zoals gezegd, had menzies een zeer goede indruk gehad van president kennedy en hij sloot niet uit dat deze

-4-

1. Op een codeber. mag teleg. niet in open taal worden geantwoord, tenzij aan bepaalde voorwaarden wordt voldaan (zie Richtlijnen).
2. Afschriften van codeberichten mogen uitsluitend door afdeling Verbindingen worden vervaardigd.
3. Over de inhoud van een codeber. mag niet met verwijzing naar de per telefoon worden gesproken.
4. Documenten welke codeber. bevatten, dienen veilig te worden opgeborgen.

VERZONDEN CODEBERICHT

VERVOLG

-4-

Ref. No.: 1423

Rubricering: zeer geheim

een voor australie en nederland tenslotte gunstig standpunt zal innemen. de president had hem nog gezegd, dat hij soekarno, die via san francisco naar zuid amerika reist, wel in washington moest ontvangen en menzies had daarop gesuggereerd dat zulks een ideale gelegenheid zou zijn om tegenover de indonesische dictator 'some plain talking' te doen. hij herhaalde hoe nuttig het zou zijn, dat ik voor soekarno's komst een bezoek zou brengen aan president kennedy en dean rusk.

nog zeide de australische minister president dat in een briefwisseling met soebandrio hij enige tijd geleden nogmaals had herhaald, dat australie de beste verstandhouding met indonesie wenst, doch inzake de nieuw guinea kwestie nederland blijft steunen. in zijn eigen brief, die tot menzies' antwoord had geleid, had soebandrio o.m. gezegd, dat geen openlijke oorlog verwachtbaar is tussen nederland en indonesie, doch wel militaire incidenten als gevolg van de nederlandse versterkingen.

gedurende het tweede onderhoud hebben wij voornamelijk gesproken over de aanstaande gemenebestconferentie en seato-bijeenkomst. menzies zei bij deze beide gelegenheden de nieuw guinea kwestie aan te zullen snijden op dezelfde wijze als hij zulks te washington heeft gedaan. hij dacht wel dat de minister president van malakka zelf ook het probleem in de besprekingen zou betrekken. hij zei in dit verband, dat de tungku bepaaldelijk geen bezwaar zou hebben indien indonesie tenslotte nederlands-nieuw-guinea zou weten in te lijven, hoewel de tungku soekarno, soebandrio en tutti quanti veracht. nederland wordt door de tungku gerespecteerd, doch hij is bepaaldelijk niet pro-nederlands, eerder het tegendeel. hij vindt de nederlanders te logisch en te hard. het zou, zo dacht menzies, nuttig zijn indien ik een gesprek zou kunnen hebben en met de tungku en met nehru tijdens hun verblijf in londen. hij bevestigde, dat nehru niets van soekarno moet hebben en de nederlandse politiek, die tot zelfbeschikking der papoea's voert, in zijn hart de juiste vindt. openlijke steun is van india echter niet te verwachten. voor wat de australische houding betreft, in geval van indonesische agressie, hangt deze geheel af van wat amerika doet. menzies zei: 'if america were to intervene, australia might well follow'. hij dacht voorts dat lord home in staat zou zijn sterkere steun aan nederland te geven dan selwyn lloyd, wiens positie in het kabinet minder sterk was.

menzies zeide enige malen hoe opgelucht hij was door de voor de regering zo gunstige afloop van het nieuw-guinea debat in de tweede kamer. men had hem n.l. 'van verschillende zijden' de indruk gegeven, dat het nieuw-guinea beleid met minder enthousiasme dan voorheen door de kamers werd gevolgd. ik heb uiteengezet dat uiteraard niemand in nederland warm loopt ten aanzien van mogelijke militaire verwickelingen met indonesie. menzies dacht overigens niet dat indonesie een werkelijke aanval tegen nederlands-nieuw-guinea zou durven wagen al was het alleen maar omdat de voorbereidingen daartoe intijds door de westelijke geallieerden zouden worden bemerkt en zouden leiden tot zeer

-5-

3. Over de inhoud van een codeber. mag niet met verwijzing naar dat per telegr. worden gesproken.

4. Doss., welke codeber. bevatten, dienen veilig te worden opgeborgen.

2. Afschriften van codeberichten mogen uitsluitend door afdeling Verbindingen worden vervaardigd.

1. Op een codeber. mag telegr. niet in open taal worden geantwoord, tenzij aan bepaalde voorwaarden wordt voldaan (zie Richtlijnen).

VERZONDEN CODEBERICHT

VERVOLG

-5-

Ref. No.: 1423

Rubricering: zeer geheim

sterke diplomatieke tegendruk. de tijd is voorbij dat open agressie, zelfs in een z.g. koloniale kwestie, nog mogelijk is, zo dacht hij. ik heb menzies beloofd hem op de hoogte te brengen van mijn ervaringen in amerika middels een rechtstreekse persoonlijke brief aan hem. nog is te vermelden dat de australische minister president zich waardierend uitliet over de persoon en de activiteiten van hr ms ambassadeur te canberra.

tijdens een ontmoeting met de australische ambassadeurs sir edwin mccarthy en mcclure-smith werd nog door laatstgenoemde aan mij verklaard, dat menzies zeer tevreden was over onze gesprekken. voor wat betreft mogelijke indonesische militaire actie, dacht mcclure-smith eveneens, dat indonesie niet zal wagen werkelijke agressie te plegen, mede omdat sinds de aankomst der nederlandse versterkingen de ook gedeeltelijke verovering van het gebied geen 'walk over' meer was.

ik wijs erop dat, gezien het strikt vertrouwelijk karakter van de gerelateerde gesprekken, door u in geen enkel opzicht naar buiten gebruik mag worden gemaakt van het bovenstaande.

Luns 45

3. Over de inhoud van een codeber. mag niet met verwijzing naar dat b. per telegraf worden gesproken.
4. Doss. welke codeber. bevatten, dienen veilig te worden opgeborgen.

2. Afschriften van codeberichten mogen uitsluitend door afdeling Verbindingen worden vervaardigd.

Op een codeber. mag teleg. niet in open taal worden geantwoord, tenzij aan bepaalde voorwaarden wordt voldaan (zie Richtlijnen).